

EU PRAVO NA ZABORAV I GLOBALNI INTERNET: IZVRŠAVANJE ZAHTJEVA ZA UKLANJANJE POVEZNICA NA PRETRAŽIVAČIMA

Nina Gumzej

Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

U radu se ispituju materijalnopравни i proceduralnopравни aspekti presude Suda pravde Europske unije o pravu pojedinaca da pod određenim uvjetima zatraže da davatelj usluge internetskog preživljanja (operator pretraživača) prestane uvrštavati njihove osobne podatke, tj. poveznice na mrežne stranice trećih s tim podacima u rezultatima pretrage po njihovu imenu i onda kada se radi o zakonito objavljenom sadržaju, odnosno o sadržaju koji nije uklonjen s izvorišne stranice. Iako se često popularno naziva „presudom o pravu na zaborav“, to je pomalo zavaravajući naziv budući da informacija o kojoj je riječ neće biti obrisana, tj. ostaje na internetu i budući da uz korištenje drugih kriterija pretrage ostaje dostupna korisnicima usluge pretraživača. Prema dostupnim se podacima građani u Europi u velikoj mjeri pozivaju na pravo na prestanak uvrštenja u skladu s presudom. Ipak, od izricanja presude do danas postavljaju se brojna pitanja u vezi s njezinim izvršenjem. Kod donošenja odluka o osnovanosti zahtjeva nerijetko se radi o kompleksnom pitanju balansiranja prava i interesa na internetu. Posebno sporno pitanje danas tiče se načina provedbe obveze uklanjanja poveznica, a koje određuje lokalna tj. regionalna ili globalna učinak prava pojedinca. Ovaj rad predstavlja doprinos tekućim i razvojnim istraživačkim aktivnostima u vezi s presudom te izvršavanjem u njoj tumačenih prava pojedinaca i obveza operatora pretraživača. Daljnja istraživanja u tom smjeru trebala bi uključivati konkretnu praksu operatora pretraživača kao onih koji donose (prvu) odluku o zahtjevu pojedinca, te nadležnih nadzornih tijela i sudova koji ih nadziru, a koja je danas u razvoju. Na općenitijoj razini može se reći da se presudom utvrđuju temelji ekstrateritorijalne regulacije relevantnih aktivnosti internetskih aktera kod pružanja usluga na europskom tržištu, od kojih značajan broj s prevladavajućim udjelom na tom tržištu nema sjedište na europskom teritoriju. U daljnjim se istraživanjima pitanja provedbe prava i obveza tumačenih u presudi u vezi s obradom osobnih podataka pojedinaca u EU-u u globalnom internetskom okruženju trebaju ispitati i rješenja relevantnog novog pravnog okvira EU-a (prijedlog Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka) s predloženim vrlo širokim područjem primjene, a koji je trenutno (još uvijek) u zakonodavnom postupku.

Ključne riječi

pravo na zaborav, internetski pretraživač, uklanjanje poveznica iz rezultata pretraživanja, sloboda izražavanja, privatnost i zaštita osobnih podataka

1. Uvod

Smisljena i učinkovita provedba prava pojedinca na privatnost, te osobito prava zaštitu osobnih podataka koje se u pravnom sustavu EU-a jamči kao samostalno temeljno ljudsko pravo,

posljednjih je godina posebno aktualna tema s obzirom na sve intenzivniju obradu osobnih podataka na internetu koji ne poznaje teritorijalne granice i omogućuje razvoj brojnih *online* usluga u okviru čijeg se pružanja obrađuju

osobni podaci. Otvaraju se ovdje brojna pitanja odgovarajuće primjene tog prava u digitalnom okruženju, od materijalne i teritorijalne primjene relevantnog okvira EU-a do materijalno-pravnih i proceduralno-pravnih pojedinosti u vezi s ulogom, obvezama i odgovornostima relevantnih sudionika u postupcima obrade osobnih podataka na internetu. Imajući u vidu posljednjih godina na razini prava EU-a posebno osnaženo pravo na zaštitu osobnih podataka ta se pitanja danas razmatraju u kontekstu prijedloga novog općeg okvira zaštite osobnih podataka. Njime se između ostalog nastoji osigurati bolja prilagodba pravnog okvira EU-a modernim uvjetima obrade podataka u globalnom digitalnom okruženju. Iako je Europska komisija uputila prijedlog novih pravila još početkom 2012. g., s obzirom na vrlo široko područje primjene tog pravnog okvira te kompleksnost i spornu prirodu pojedinih pitanja koja se njima reguliraju, taj je prijedlog danas još uvijek u zakonodavnom postupku /1/.

U međuvremenu je u tom kontekstu posebno važna presuda Suda pravde Europske unije (dalje kao: Sud pravde EU-a ili Sud) od 13. svibnja 2014. godine (*Google Spain*) /2/. Za korisnike usluge o kojoj je bila riječ u glavnom postupku (*Google Search*) vjerojatno je najočitija posljedica te presude napomena koja se pojavljuje na relevantnim europskim stranicama s popisom rezultata pretrage po nečijem imenu: „Neki su rezultati možda uklonjeni u skladu s europskim zakonima o zaštiti privatnosti.“ U navedenoj se presudi, naime, tumači primjena EU propisa o zaštiti osobnih podataka na davatelja usluga (operatora) internetskog pretraživača sa sjedištem izvan europskog teritorija (Sjedinjene Američke Države) te utvrđuje njegova odgovornost u vezi s uklanjanjem određenih osobnih podataka pojedinaca u Europi iz njegova indeksa, odnosno rezultata pretraživanja. Konkretno u ovome predmetu Sud je priznao pravo pojedinca da pod određenim uvjetima zatraži da operator pretraživača *prestane uvrštavati poveznice na internetske (mrežne) stranice trećih*, na kojima su objavljeni pojedini njegovi osobni podaci. Odnosi se to samo na poveznice koje pretraživač nudi u rezultatima pretrage po imenu pojedinca o kojem je riječ. To je pravo pojedinca i odgovornost pretraživača Sud utvrdio i pod pretpostavkom da informacije o kojima je riječ *nisu prethodno ili istodobno uklo-*

njene s mrežnih stranica trećih, odnosno da je njihova objava na tim stranicama sama po sebi zakonita.

Kada je riječ o pozivanju građana u Europi na pravo koje se njome tumači u presudi, ono je daleko od zanemarivog. Očituje se to u brojnim podnesenim zahtjevima operatorima pretraživača za prestankom uvrštavanja poveznica s njihovim podacima, a koji su počeli pristizati već u prvim satima nakon izricanja presude. Prema dostupnim podacima operatora o kojem je bila riječ u presudi (Google), a na kojeg se do danas odnosi najveći broj zahtjeva, do danas je razmatrano više od 250.000 zahtjeva za prestankom uvrštavanja poveznica na nešto više od milijun mrežnih stranica /3/. Osim tog operatora i drugi su veći operatori koji nude uslugu pretraživanja na europskom tržištu uspostavili postupke obrade zahtjeva na temelju presude (Microsoft Bing, Yahoo Search) /4/.

Ipak, navedena presuda smatrala se kontroverznom, barem u prvim mjesecima od njezina izricanja. Razlog tome ponajviše je ležao u podijeljenoj reakciji javnosti oko naglaska koji se čini da presuda daje temeljnim pravima pojedinaca u Europi na privatnost i zaštitu osobnih podataka u odnosu na slobodu izražavanja i informiranja na internetu. U medijima se tako znalo izvještavati o presudi i kao o najvećoj prijetnji ikada za *online* slobodu govora, tj. slobodu izražavanja i informiranja /5/ te je prozivana zaprepašujućom /6/, apsurdnom /7/ i tehnološki besmislenom/8/ odlukom od koje podilaze žmarci /9/, te opasnom jer traži brisanje povijesti, odnosno zahtijeva od Google-a pomaže ljudima da s interneta nestanu stvari koje im se ne sviđaju /10/. U tom se kontekstu za presudu često vežu napisi kako se njome uspostavlja novo pravo pod nazivom „prava na zaborav“ (engl. *right to be forgotten*), no koje je, kako ću pobliže pojasniti u ovome radu, više senzacionalističke prirode i danas u velikoj mjeri osigurava prepoznatljivost te presude. Stoga i ovaj rad u naslovu sadrži taj pojam, iako se kroz rad u kontekstu prava pojedinaca ponajviše koristi pojam prestanka /prekida uvrštavanja / uvrštenja poveznica (engl. *delisting*) /11/.

Prema dostupnim podacima osnovani zahtjevi za prestankom uvrštavanja poveznica velikom se većinom tiču sadržaja koji je objavljen na

online društvenim mrežama /12/. Zadnje ažurirani podaci od 16. srpnja 2015. g. pokazuju da je od ukupno 1.034.894 razmatranih URL-ova uklonjeno njih 362.055, odnosno 41.3 %. Podaci za Hrvatsku pokazuju nešto manju prolaznost zahtjeva pa je tako uklonjeno 29.8% URL-ova (od 9.819 uklonjeno je njih 2.413). Što se tiče aktivnosti relevantnih nadzornih tijela za zaštitu osobnih podataka država članica EU-a, ona su zaprimila oko dvije tisuće zahtjeva u šest mjeseci od uspostave sustava obrade zahtjeva. Ta tijela obavljaju sukladno propisima nadzor nad odlukom pretraživača kojom se odbija zahtjev za uklanjanjem poveznica /13/. Kako ću pokazati u radu presuda Suda vrlo je izazovna s obzirom na brojna pitanja koja se u njoj razmatraju, ali i otvaraju u vezi s ostvarivanjem pravom EU-a zajamčene privatnosti i zaštite osobnih podataka na globalnom internetu, kako u materijalnopравnim tako i u proceduralnopравnim, ali i tehničkim aspektima. Osim, kod donošenja odluka o osnovanosti zahtjeva pojedinaca radi se ovdje o nerijetko kompleksnom pitanju balansiranja prava i interesa na internetu, te se danas kao osobito sporno razmatra pitanje načina provedbe obveze uklanjanja poveznica u skladu s presudom, koje određuje pitanje lokalnog tj. regionalnog ili globalnog učinka prava pojedinca. Ovaj rad stoga predstavlja doprinos tekućim i razvojnim istraživačkim aktivnostima u vezi s presudom te izvršavanjem u njoj tumačenih prava pojedinca i obveza operatora pretraživača. Daljnja će istraživanja u tom smjeru trebati uključivati i konkretnu praksu operatora pretraživača kao onih koji donose (prvu) odluku o zahtjevu pojedinca, te nadležnih nadzornih tijela i sudova koji ih nadziru, a koja se danas razvija.

2. Analiza presude Suda

U glavnom postupku radilo se o situaciji, kako slijedi. U jednim su španjolskom dnevnom novinama bile objavljene najave javnih dražbi radi prodaje nekretnina u vezi s potraživanjima za socijalno osiguranje, koje su kasnije postale dostupne i na internetu. Osoba navedena kao vlasnik nekretnine je nakon više od petnaest godina od objave dražbe, a nakon što je utvrdila da se pretragom njezina imena i prezimena u Google pretraživaču dostavlja rezultat s poveznicom na istu, zatražila od izdavača novina da se ona izbriše, tvrdeći da je postu-

pak u pitanju davno okončan i u današnje doba više nema ikakvu važnost. Izdavač je odbio brisanje jer je objava izvršena zakonito, tj. po nalogu Ministarstva rada i socijalne skrbi. Potom je osoba o kojoj je riječ kontaktirala društvo kćer Google-a u Španjolskoj (Google Spain) i zatražila da rezultati pretraživanja ne prikazuju poveznicu na predmetne novine kada se u pretraživač unese njezino ime. Nakon toga podnijela je zahtjev španjolskoj Agenciji za zaštitu osobnih podataka i protiv izdavača i protiv Google-a. Agencija je odbila zahtjev protiv izdavača jer je objava (obrada osobnih podataka) bila u skladu sa zakonom. Međutim, ona je naredila Google-u da povuče navedene podatke iz svojeg indeksa i onemogućiti da im se ubuduće pristupi. Na to se rješenje Google žalio u sudskom postupku, u okviru kojeg je pokrenut prethodni postupak pred Sudom pravde EU-a.

Sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku utvrdio je da je usluga Google Search dostupna na svjetskoj razini putem mrežne stranice www.google.com, ali i da u mnogim državama postoje njegove lokalne inačice koje su prilagođene nacionalnom jeziku. Inačica Google Search-a na španjolskom jeziku dostupna je putem mrežne stranice www.google.es, te se ovdje radi o jednoj od najviše korištenih usluga pretraživača u Španjolskoj.

Google Search koristi Google Inc., društvo majka grupe Google sa sjedištem u Sjedinjenim Američkim Državama. Google Search indeksira mrežne stranice iz cijelog svijeta, uključujući stranice smještene u Španjolskoj. Informacije indeksirane putem njegovih alata za indeksiranje ili robota, tj. računalnih programa koji služe za lociranje i „pometanje“ sadržaja mrežnih stranica na metodičan i automatiziran način, privremeno su pohranjene na serverima u nepoznatoj državi (tajna zbog tržišnog natjecanja). Nadalje, usluga Google Search nije ograničena na puko davanje pristupa sadržajima koji se nalazi na indeksiranim mrežnim stranicama, nego komercijalizira tu aktivnost i za naplatu uključuje reklamiranje povezano s pojmovima pretrage koje su unijeli internetski korisnici, a kako bi poduzetnici koji žele koristiti taj alat nudio svoje proizvode ili usluge internetskim korisnicima.

Grupa Google koristi se svojim društvom kćeri Google Spain za promociju prodaje oglašivačkih prostora na mrežnoj stranici www.google.com. Google Spain uglavnom razvija svoje aktivnosti orijentirajući se na poduzetnike u Španjolskoj i djeluje kao trgovački agent Google grupe u toj državi. Ciljevi te tvrtke su promocija, podrška prodaji te prodaja proizvoda i usluga mrežnog oglašivanja trećim strankama kao i marketing tog oglašivanja.

Sud pravde EU-a presudio je da je davatelj usluge internet pretraživanja pod određenim uvjetima dužan poštovati zahtjev pojedinca na brisanje njegovih osobnih podataka, odnosno osnovan prigovor ispitanika na tu obradu, na način da ukloni poveznice prema mrežnim stranicama trećih, na kojima su ti podaci objavljeni. Pojedinac je na to pravo ovlašten *neovisno o postojanju predrasude (štete) za njega zbog uključivanja podataka o kojima je riječ u popis rezultata, kao i pod pretpostavkom da relevantni podaci nisu prethodno ili istodobno izbrisani sa mrežnih stranica trećih, te da je njihovo objavljivanje na njima samo po sebi zakonito.*

2.1. Materijalno područje primjene općih propisa o zaštiti osobnih podataka

Pravo na zaštitu osobnih podataka danas se jamči Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (čl. 16. st. 1)/14/, a radi se i o samostalnom temeljnom ljudskom pravu prema čl. 8. Povelje temeljnih prava Europske unije (dalje i kao: Povelja) /15/. U potonjoj se odredbi tako utvrđuje da se svima jamči pravo na zaštitu osobnih podataka te da se osobni podaci moraju obrađivati pošteno u za to utvrđene svrhe, na temelju pristanka osobe o kojoj je riječ, ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi, utvrđenoj zakonom. Nadalje, svakome se jamči pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose, kao i pravo na njihov ispravak, te se utvrđuje da poštovanje navedenih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela. Treba imati na umu i s tim pravom usko povezano pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i komunikacije, koje se jamči čl. 7. Povelje. Prema tumačenju Suda pravde EU-a, navedenim člancima Povelje jamči se tako pravo na poštovanje privatnog života u vezi s obradom osobnih podataka, a koje se tiče svakog podatka koji se odnosi na identificiranog pojedinca ili pojedinca koji može biti identificiran /16/. Dakako, pravo

na zaštitu osobnih podataka nije *apsolutno pravo*, već se ono mora sagledavati s obzirom na njegovu funkciju u društvu /17/. Svako ograničenje pri ostvarivanju prava priznatih Poveljom pa tako i prava na zaštitu osobnih podataka mora biti predviđeno zakonom i poštovati njegovu bit te mora, u skladu s načelom razmjernosti /18/, biti potrebno i odgovarati ciljevima od javnog (općeg) interesa koje EU priznaje ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba /19/. Direktiva 95/46/EZ o zaštiti pojedinaca u pogledu obrade osobnih podataka i njihovog slobodnog protoka /20/ (dalje kao: Opća Direktiva o zaštiti osobnih podataka ili Direktiva) je osnovni akt koji uređuje zaštitu osobnih podataka u EU-u. Ona ima opće područje primjene, odnosno primjenjuje se na svaku obradu osobnih podataka, bez obzira na korištenju tehnologiju ili vrstu obrade. Sve države članice EU-a kao i države članice Europskog gospodarskog prostora (EGP - Norveška, Island i Lihtenštajn) implementirale su tu Direktivu u domaći pravni okvir. U Hrvatskoj je Direktiva uvedena u Zakon o zaštiti osobnih podataka /21/. U toj su Direktivi između ostalog sadržane definicije osnovnih pojmova, koje se prikazuju u nastavku (napomena: u radu se koristi terminologija Zakona o zaštiti osobnih podataka). Definicija pojma osobnog podatka najvažnije je pitanje kod utvrđivanja mjero-davnih propisa - ukoliko se tumači da pojedini podatak nije osoban, tada tzv. obrada tog podatka ne podliježe pravnom režimu Opće direktive o zaštiti osobnih podataka. Radi se ovdje o *svakoj informaciji koja se odnosi na identificiranu fizičku osobu ili fizičku osobu koja se može identificirati* (tzv. ispitanika). Osoba koja se može identificirati ona je *osoba čiji se identitet može utvrditi, izravno ili neizravno*, posebno na osnovi identifikacijskog broja ili jednog ili više obilježja specifičnih za njezin fizički, psihološki, mentalni, gospodarski, kulturni ili socijalni identitet. *Obradu osobnog podatka* predstavlja svaka radnja ili skup radnji izvršenih na osobnim podacima, bilo automatskim sredstvima ili ne, kao što je prikupljanje, snimanje, organiziranje, spremanje, prilagodba ili izmjena, povlačenje, uvid, korištenje, otkrivanje putem prijenosa, objavljivanje ili na drugi način činjenje dostupnima, svrstavanje ili kombiniranje, blokiranje, brisanje ili uništavanje, te provedba logičkih, matematičkih i drugih operacija s tim podacima.

Tako je temeljno pitanje koje se utvrđivalo u *Google Spain* predmetu bilo spadaju li sporne poveznice tj. rezultati pretraživanja prema imenu pod pravni pojam *osobnog podatka* prema Općoj Direktivi o zaštiti osobnih podataka. Nadalje, spadaju li aktivnosti operatora pretraživača u odnosu na te podatke (unatoč tome što su oni izvorno objavljeni na mrežnim stranicama trećih) pod pravni pojam *obrade osobnog podatka* prema Direktivi. Sud je utvrdio da pružanje navedene (Google Search) usluge obuhvaća pretraživanje podataka objavljenih na internetu, njihovo indeksiranje, privremenu pohranu i prikaz, tj. činjenje tih podataka dostupnima trećima prema određenom redosljedu na stranici s rezultatima pretraživanja, a među koje podatke spadaju i osobni podaci (informacije koje se odnose na identificirane fizičke osobe ili fizičke osobe koje mogu biti identificirane). Sukladno tome utvrdio je da se ovdje radi o obradi osobnih podataka u smislu definicije tog pojma iz Direktive i to *neovisno o činjenici da se radi o podacima koji su već objavljeni na internetu i koje pretraživač nije mijenjao*. U tom je smislu, čini se, Sud prihvatio argumentaciju Europske komisije te španjolske, talijanske, austrijske i poljske vlade da je navedena *obrada osobnih podataka koju obavlja pretraživač različita, te slijedi drugačije ciljeve od obrade koju obavljaju urednici mrežne stranice* na kojima su oni objavljeni. U tom je kontekstu Sud istaknuo i posebnu ulogu internetskih pretraživača u globalnom širenju objavljenog sadržaja i učinak koji njihovo korištenje, konkretno pretraživanje mrežnih stranica prema imenu ispitanika, može imati na temeljna prava i interese građana (odnosi se to na „vanjske“ pretraživače /22/):

[...] obrada osobnih podataka u okviru aktivnosti pretraživača *razlikuje [se] i nadodaje na aktivnost urednika mrežnih stranica* koji te podatke stavljaju na mrežnu stranicu. [...] nesporo je da *aktivnost pretraživača ima odlučujuću ulogu u globalnoj distribuciji navedenih podataka* jer te podatke čini dostupnima svakom korisniku interneta koji vrši pretragu na temelju imena ispitanika, uključujući one korisnike interneta koji ne bi drugačije pronašli mrežnu stranicu na kojoj su ti isti podaci objavljeni. Štoviše, organiziranje i prikupljanje informacija objavljenih na internetu, koje pretraživači izvršavaju kako bi im njihovi korisnici lakše pristupili, *može rezultirati time da u slučaju kad ti korisnici pretražuju ime fizičke*

osobe dobiju popisom rezultata strukturiran prikaz informacija koje se odnose na tu osobu, koje je moguće pronaći na internetu, omogućujući im da utvrde više ili manje detaljan profil osobe čiji se podaci obrađuju. U mjeri u kojoj aktivnost pretraživača može, u odnosu na aktivnost urednika mrežnih stranica, *znatno i dodatno* utjecati na temeljna prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka, operator tog pretraživača kao osoba koja određuje svrhe i načine te aktivnosti *mora u okviru svojih odgovornosti, nadležnosti i mogućnosti osigurati da ta aktivnost zadovoljava uvjete iz Direktive [...]* kako bi njome predviđena jamstva mogla razviti svoj puni učinak i kako bi se ostvarila učinkovita i potpuna zaštita osoba čiji se podaci obrađuju, osobito zaštita njihovog prava na privatnost. [...] obrada osobnih podataka kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, koju provodi operator pretraživača, može znatno utjecati na temeljna prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka u slučaju kad se uz pomoć tog pretraživača pretražuje ime fizičke osobe, s obzirom na to da navedena obrada svakom korisniku interneta omogućava da popisom rezultata dobije strukturiran prikaz informacija koje se odnose na tu osobu i koje je moguće pronaći na internetu, a koje potencijalno dotiču mnogobrojne aspekte njezinog privatnog života i koje bez navedenog pretraživača ne bi mogle ili bi vrlo teško mogle biti međupovezane, te da na taj način utvrde njezin više ili manje detaljan profil. Nadalje, učinak miješanja u navedena prava ispitanika umnožen je važnom ulogom koju u modernom društvu imaju internet i pretraživači, koji čine informacije sadržane u takvom popisu rezultata sveprisutnima [...] *u mjeri u kojoj uključivanje u popis rezultata, prikazan nastavno na izvršenu pretragu na osnovi imena osobe, mrežne stranice te informacije koje su na njoj sadržane koje se odnose na tu osobu osjetno olakšava pristup tim informacijama svakom korisniku interneta koji pretražuje o dotičnoj osobi te može imati ključnu ulogu u širenju navedenih informacija, ono može predstavljati veće miješanje u temeljno pravo na privatnost ispitanika nego objavljivanje na mrežnoj stranici.*" /23/ [naglasak dodan].

Sud je utvrdio da je, što se tiče spomenute obrade koju vrši, Google odgovorna osoba za tu obradu (*voditelj zbirke osobnih podataka*) sukladno definiciji iz Direktive, s obzirom na to da *odlučuje o svrhama i načinima te obrade*. Smatra i da bi suprotno utvrđenje bilo protivno cilju Direktive, a to je osiguravanje učinkovite i

potpune zaštite ispitanika koju omogućuje toliko široka definicija voditelja zbirke.

Sud nije uzeo u obzir argumentaciju Google-a da on ne može biti voditelj zbirke tih podataka zato što on nema saznanja o navedenim podacima koji su objavljeni na mrežnim stranicama trećih i ne vrši kontrolu nad njima. Ta se argumentacija, međutim, temelji na odvojenom pitanju navodne neutralnosti internetskih pretraživača /24/ i njihove odgovornosti kao davatelja usluge informacijskog društva, odnosno otklona te odgovornosti ako se može smatrati da oni pružaju posredničku uslugu sukladno posebnim propisima (*Direktiva 2000/31/EZ o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva, posebno elektroničke trgovine na unutarnjem tržištu* /25/). Sud nije spomenuta pitanja i propis uzimao u obzir kao relevantne u ovome predmetu, već se *isključivo usredotočio na relevantne definicije, obveze i odgovornost pretraživača (kao voditelja zbirke) prema propisima o zaštiti osobnih podataka* /26/.

2.2. Teritorijalno područje primjene općih propisa o zaštiti osobnih podataka

Prema Direktivi će mjerodavno u pravilu biti pravo države članice EU-a gdje voditelj zbirke osobnih podataka ima poslovni nastan ako se obrada osobnih podataka provodi *u kontekstu aktivnosti tog poslovnog nastana*. Ima li voditelj zbirke poslovni nastan na teritoriju više država članica, on mora poduzeti potrebne mjere kako bi osigurao usklađenost svakog od tih poslovnih nastana s obvezama propisanim mjerodavnim domaćim pravom. Pravo države članice EU-a biti će mjerodavno i onda kada voditelj zbirke nema poslovni nastan na njezinom području, ako se njeno domaće pravo primjenjuje na temelju međunarodnog javnog prava. Nema li voditelj zbirke poslovni nastan u EU-u ali se oprema koju koristi u svrhu obrade osobnih podataka nalazi na području jedne od država članica EU-a, tada će biti mjerodavno pravo te države članice (osim ako se ta oprema isključivo koristi za svrhe prijenosa podataka preko teritorija EU-a). U tom slučaju voditelj zbirke mora imenovati zastupnika s poslovnim nastanom na području te države članice, ne dovodeći u pitanje pravne radnje koje se mogu poduzimati protiv samog voditelja zbirke. Sud pravde EU-a u konkretnom je predmetu utvr-

dio kao mjerodavan španjolski poravni okvir zaštite osobnih podataka u kojem je implementirana Direktiva. To je utvrdio prema osnovi mjerodavnog prava one države članice EU-a gdje voditelj zbirke ima poslovni nastan *ako se obrada osobnih podataka provodi u kontekstu aktivnosti tog poslovnog nastana*. Smatrao je, naime, da navedeno obuhvaća i situaciju kada *operator pretraživača koji nema sjedište u EU-u (Google Inc., sjedište u SAD-u) osnuje podružnicu, odnosno konkretno društvo kćer u državi članici (Google Spain, Španjolska) s ciljem promocije i prodaje oglašivačkih prostora koje nudi taj pretraživač i čija je aktivnost usmjerena na stanovnike te države članice*. To je Sud utvrdio unatoč argumentima Google-a da obradu osobnih podataka o kojima je riječ u glavnom postupku obavlja isključivo Google Inc. koji koristi Google Search bez ikakvog miješanja društva kćeri Google-a Spain, a čija je aktivnost ograničena na pružanje podrške oglašivačkim aktivnostima grupe Google te je različita od usluge pretraživača. Sud je, naime, smatrao da je EU zakonodavac propisao osobito široko teritorijalno područje primjene Direktive s ciljem izbjegavanja toga da pojedinci budu lišeni zaštite koju im jamči Direktiva kao i zaobilaženja te zaštite. Prema Sudu se, stoga, u skladu s tim ciljem i tekstom relevantne odredbe Direktive, obrada osobnih podataka koja se obavlja svrhu usluge pretraživača (Google Search) a kojom rukovodi poduzetnik sa sjedištem u trećoj zemlji, ali koji ima poslovni nastan u državi članici EU-a, obavlja „u kontekstu aktivnosti“ tog poslovnog nastana *ako on ima za cilj promociju i prodaju oglašivačkog prostora kojeg nudi pretraživač i služi za naplatu te usluge*. U tim su okolnostima prema Sudu aktivnosti pretraživača i njegova poslovnog nastana smještenog u dotičnoj državi članici *neodvojivo povezane*, odnosno povezane su s oglašivačkim prostorom na način da usluga pretraživača bude *ekonomski isplativa*, a pretraživač je *istodobno sredstvo kojim se omogućuje ostvarenje tih aktivnosti*. Nadalje, obradu osobnih podataka predstavlja i samo njihovo prikazivanje na stranici s rezultatima pretraživanja. Kako je to prikazivanje rezultata popraćeno na istoj stranici prikazivanjem reklama povezanih s izrazima za pretraživanje, prema Sudu je jasno da se obrada osobnih podataka o kojoj je riječ obavlja u kontekstu oglašivačke i trgovačke aktivnosti poslovnog nastana voditelja zbirke na španjolskom teritoriju.

2.3. *Odgovornost operatera pretraživača u odnosu na urednika mrežne stranice*

Opći pravni okvir zaštite osobnih podataka EU-a propisuje određene obveze voditeljima zbirke osobnih podataka kao odgovornim osobama za njihovu obradu i utvrđuje prava ispitanika u vezi s njihovim osobnim podacima koji se obrađuju. Prema načelima kvalitete osobnih podataka (čl. 6. Direktive) voditelj zbirke dužan je osigurati da se oni obrađuju pravedno (engl. *fair*) i zakonito. Oni se moraju prikupljati u određene, izričite i legitimne svrhe i ne smiju se dalje obrađivati na način koji nije u skladu s tim svrhama /27/. Voditelj zbirke dužan je osigurati i to da podaci koji se obrađuju budu odgovarajući, relevantni i ne suvišni u odnosu na svrhe radi koje su prikupljeni ili radi koje se daje obrađuju, te da se ne čuvaju u obliku koji dopušta identifikaciju ispitanika dulje nego je nužno za svrhu u koju su prikupljeni ili se dalje obrađuju /28/. Osim toga, podaci moraju biti točni i gdje je potrebno nadopunjeni (ažurirani) te je u tom smislu voditelj zbirke dužan poduzeti sve razumne korake da se netočni ili nepotpuni podaci obrišu, odnosno isprave, uzimajući u obzir svrhu zbog koje se prikupljaju ili zbog koje se dalje obrađuju. Pored navedenog ispitanici imaju pravo zatražiti ispravak svojih osobnih podataka, kao i brisanje odnosno blokiranje podataka kod nedopuštene obrade prema Direktivi (čl. 12 b Direktive). Osim toga, ispitanik će u određenim slučajevima obrade njegovih podataka imati pravo *suprotstaviti se obradi* podataka koja je već u tijeku, te ako budu ispunjeni svi propisani uvjeti voditelj zbirke mora uvažiti opravdani prigovor ispitanika u tom smislu i *prestati s njihovom obradom* (čl. 7f Direktive). Prigovor o kojem je riječ ispitanik može podnijeti izravno voditelju zbirke, a ukoliko ga voditelj ne usvoji ispitanik se može dalje obratiti nadzornom tijelu za zaštitu osobnih podataka ili sudu. Sud pravde EU-a u presudi je utvrdio da ispitanici imaju pravo podnijeti zahtjev za brisanje njihovih osobnih podataka, odnosno pravo prigovoriti njihovoj obradi (potonje u slučaju kada se ta obrada temelji na osnovi legitimnog interesa pretraživača ili trećih osoba kojima se podaci otkrivaju, a što ću podrobnije ispitati u idućoj točki ovog rada) te da je operator pretraživača dužan ta prava ispitanika poštovati. Navedena prava izvršila bi se na

način da pretraživač ukloni poveznice iz indeksa, tj. prestane uvrštavati poveznice o kojima je riječ na stranicama s rezultatima pretraga prema imenu ispitanika. U tom smislu Sud nije prihvatio tvrdnje Google-a da se prema načelu proporcionalnosti svaki zahtjev za uklanjanje informacija treba uputiti uredniku dotične mrežne stranice, kao osobi koja je odgovorna za njihovu objavu i koja može ocijeniti zakonitost te objave te koja raspolaže najučinkovitijim i najmanje ograničavajućim sredstvima za onemogućavanje pristupa istima. Naime, iako je austrijska vlada u postupku pred Sudom smatrala da se operatoru može narediti uklanjanje poveznica samo ako je prethodno utvrđena nezakonitost ili netočnost podataka o kojima je riječ, ili ako je ispitanik uspješno uložio prigovor uredniku mrežne stranice o kojoj je riječ, Sud se priklonio prevladavajućem stavu španjolske, talijanske i poljske vlade te Komisije. Prema njihovu stavu domaće tijelo može izravno naložiti operateru pretraživača uklanjanje informacija trećih iz njegovih indeksa i privremene memorije a da prethodno ili istodobno nije nužno obraćanje uredniku mrežne stranice gdje su te informacije objavljene. Sud je prihvatio i njihov stav (uz iznimku poljske vlade) da *okolnosti da su informacije zakonito objavljene i da se one još uvijek nalaze na izvornoj mrežnoj stranici, ne utječu na obveze operatera pretraživača propisane Općom direktivom o zaštiti osobnih podataka*.

Naime, Sud je smatrao da se informacije objavljene na mrežnoj stranici mogu vrlo lako replicirati na drugim stranicama, a osim toga, odgovorne osobe za njihovu objavu ne podliježu uvijek zakonodavstvu EU-a. Sukladno tome utvrdio je kako ne bi bilo *moгуće ostvariti učinkovitu i potpunu zaštitu relevantnih prava ispitanika kada bi se te informacije (osobni podaci ispitanika) prethodno ili istodobno morale obrisati kod urednika mrežnih stranica*. Osim toga, obrada osobnih podataka koju vrši urednik mrežne stranice u određenim slučajevima može se smatrati da se obavlja „isključivo u novinarske svrhe“ i ta obrada na taj način uživa pojedina odstupanja predviđena Direktivom /29/ - za razliku od obrade koju vrši operater pretraživača. U tom slučaju se prema Sudu ne bi mogla isključiti mogućnost da u određenim okolnostima ispitanik može koristiti prava u odno-

su na navedenog operatera, ali ne i u odnosu na urednika mrežne stranice.

Nadalje, osnova koja bi se primjenjivala na obradu relevantnih osobnih podataka ispitanika od strane urednika mrežnih stranica *nije nužno istovjetna onoj koja se primjenjuje na obradu od strane operatora pretraživača.*

Konačno, *legitimni interesi* operatora pretraživača i urednika mrežnih stranica za obradu predmetnih podataka ispitanika (a koja se obrada razlikuje, kako je ranije u radu opisano) mogu biti drugačiji, kao što to mogu biti i *posljedice obrade za ispitanika, poglavito za njegov privatn život:*

„Naime, kako uključivanje mrežne stranice i informacija koje su na njoj sadržane u vezi s osobom u popis rezultata, prikazan nastavno na izvršenu pretragu o njezinu imenu, osjetno olakšava pristup tim informacijama svakom korisniku interneta koji pretražuje o osobi o kojoj je riječ te može imati ključnu ulogu u širenju navedenih informacija, ono može predstavljati veće miješanje u temeljno pravo na privatnost ispitanika nego objavljivanje na mrežnoj stranici.“ /30/

Uzimajući sve navedeno u obzir Sud je utvrdio postojanje prava ispitanika na traženje ukidanja uvrštenja poveznica prema propisima o zaštiti osobnih podataka također *i pod pretpostavkom da podaci o kojima je riječ nisu prethodno ili istodobno izbrisani sa spomenutih mrežnih stranica trećih kao i pod pretpostavkom da je njihovo objavljivanje na navedenim stranicama samo po sebi zakonito.*

Bitno je naglasiti i to da za utvrđivanje prava ispitanika *nije nužno da uključivanje informacija o kojima je riječ u popis rezultata uzrokuje ikakvu predrasudu (štetu) za ispitanika.*

Iako u to Sud nije ulazio napominjem da već i sama kvalifikacija relevantnih aktivnosti pretraživača u presudi kao obrade osobnih podataka koju obavlja operator u svojstvu odgovorne osobe (voditelja zbirke tih podataka), odnosno utvrđivanje njegovih obveza i odgovornosti sukladno propisima o zaštiti osobnih podataka dovoljna za razlikovanje ovog postupka uklanjanja poveznica od uobičajenih

postupaka uklanjanja sadržaja na internetu – a kada osobe koje smatraju da su im objavom spornog sadržaja povrijeđena prava mogu postaviti zahtjev za njegovo uklanjanje urednicima relevantnih mrežnih stranica. Izuzev propisa o zaštiti osobnih podataka ovdje postoji čitav niz različitih propisa po čijoj je osnovi moguće zatražiti uklanjanje spornog sadržaja (npr. ako se radi o kleveti, uvredi, povredi prava intelektualnog vlasništva i dr.).

Također valja skrenuti pažnju na moguće *isključenje automatskog indeksiranja pojedinog sadržaja* od strane samih urednika mrežnih stranica o kojima je riječ. Naime, oni mogu na taj način, uz pomoć tehničkih sredstava, samostalno osigurati da se pojedini sadržaj neće prikazivati u rezultatima pretraživanja internetskih pretraživača. Međutim, takvo njihovo postupanje ili nepostupanje nije prema Sudu bitno za utvrđivanje postojanja odgovornosti pretraživača za obradu osobnih podataka o kojoj je riječ. Štoviše, Sud je zauzeo stav da pretraživači snose odgovornost i onda kada bi se u konkretnom slučaju, npr. zbog neisključivanja automatskog indeksiranja spornog sadržaja od strane urednika, utvrdilo postojanje zajedničke odgovornosti (operatora pretraživača i urednika mrežne stranice) za prikazivanje spornih poveznica s osobnim podacima u rezultatima pretraživanja. Time se, naime, prati definicija voditelja zbirke osobnih podataka prema Direktivi kao osobe koja može samostalno *ili zajedno s drugim* utvrđivati način i svrhu obrade osobnih podataka.

Dakako, ispitanik može i sam zatražiti od urednika da isključi mogućnost automatskog indeksiranja relevantnog sadržaja, no to također ne bi trebalo utjecati na odgovornost pretraživača (ili prava tog ispitanika) /31/.

2.4. Legitiman interes kao osnova za obradu i pravo na prigovor

Jedna od propisanih osnova za obradu osobnih podataka je obrada koja je nužna u svrhu *legitimnog interesa voditelja zbirke osobnih podataka ili treće strane kojoj se podaci otkrivaju*, kako je ranije spomenuto, *ali to samo onda ako nad tim interesom ne prevladavaju interesi zaštite relevantnih temeljnih prava i sloboda ispitanika (interes zaštite privatnog života i ostalih ljudskih prava i temeljnih*

sloboda ispitanika u prikupljanju, obradi i korištenju osobnih podataka) /32/.

U predmetu *Google Spain* podrazumijevalo se da je operator inicijalno obradio podatke u pitanju (indeksirao sadržaj s podacima i uključio ga u rezultate pretraživanja kada se pojedince pretražuje po imenu) na temelju spomenute osnove legitimnog interesa, što je jedna od dopuštenih osnova za obradu prema Direktivi. U literaturi se tumači da bi ovdje osim legitimnog interesa koji za tu obradu ima operator kao voditelj zbirke, eventualno treba uzeti u obzir i *legitiman interes korisnika interneta* za tu obradu (kao trećih strana kojima se podaci u pitanju otkrivaju) /33/. Radilo bi se ovdje o njihovu legitimnom interesu da pristupe tim poveznicama, odnosno njihovu *pravu na slobodu izražavanja i informiranja* koje se jamči čl. 11. Povelje temeljnih prava Europske unije.

Treba skrenuti pažnju na stav da su s obzirom na ovdje utvrđenu osnovu za obradu (legitiman interes) *stricto sensu* radnje operatora djelomično nezakonite iz aspekta propisa o zaštiti osobnih podataka. U tom se smislu kritički sagledava neuvažavanje činjenice od strane Suda da informacije o kojima je riječ (objavljeni podaci na mrežnim stranicama) mogu predstavljati i osjetljive podatke, tj. posebnu kategoriju osobnih podataka, kao što su to na primjer poveznice koje upućuju na sadržaj koji otkriva rasno ili etničko podrijetlo ispitanika. Naime, u tom slučaju prema važećem EU okviru zaštite podataka nije dopušteno temeljiti obradu na osnovu ranije spomenute osnove legitimnog interesa /34/. Drugim riječima, u tom kontekstu podrazumijevalo bi se, odnosno toleriralo da je relevantna obrada koju vrši operator pretraživača u svojstvu voditelja zbirke djelomično nezakonita /35/.

Prema tumačenjima (a kojima se autorica ovog rada priklanja) opseg obveza zaštite podataka prema Direktivi uvijek treba ocjenjivati u svjetlu svrha koje se žele postići obradom osobnih podataka i rizika koje ta obrada predstavlja za ispitanike. To bi značilo i to da propisane obveze voditelja zbirke mogu biti lakše (npr. kada se radi o obradi od strane operatora pretraživača kao u ovom predmetu) ili strože, ovisno o kontekstu o kojem je riječ. Na taj se način relevantni pravni okvir zaštite osobnih poda-

taka može razumno te u skladu s načelom proporcionalnosti primjenjivati na obradu osobnih podataka koju obavlja operator pretraživač. Konkretno, ne bi bilo razumno inzistirati na obvezi operatora da ručno utvrđuje nalaze li se osobni podaci na mrežnim stranicama trećih (dakle prije njihova automatiziranog uvrštavanja u indeks), uzimajući u obzir opseg njegove aktivnosti i omjer osobnih podataka u odnosu na druge informacije, odnosno opseg njegove kontrole nad osobnim podacima o kojima je riječ i svrhe koje želi postići njihovom obradom. Suprotno tumačenje onemogućilo bi prilagodljivost i dugovječnost EU propisa o zaštiti osobnih podataka /36/.

Nakon što je utvrdio postojanje prava na prigovor na obradu koja se temelji na legitimnom interesu, a koji se prigovor prema Direktivi dopušta samo onda kada postoje *jaki legitimni razlozi u vezi s posebnom situacijom ispitanika* Sud je dalje razmatrao opseg tog prava.

Tada je, naime, nužno ocijeniti prevladavaju li u tom vremenskom trenutku navedeni interesi zaštite relevantnih temeljnih prava i sloboda ispitanika nad legitimnim interesom za obradu podataka. Dakako, ovdje treba uzeti u obzir zajamčena prava ispitanika prema čl. 7. i 8. Povelje temeljnih prava Europske unije (pravo na poštovanje privatnog života i pravo na zaštitu osobnih podataka). Stavljanje suprotstavljenih prava i interesa, u tom vremenskom trenutku, omogućuje specifičnije sagledavanje svih okolnosti konkretne situacije ispitanika.

2.5. Ocjena suprotstavljenih interesa i čimbenik vremena

I početno zakonita obrada osobnih podataka (uvrštenje relevantnih poveznica na mrežne stranice trećih nastavno na pretragu po imenu ispitanika) može *s vremenom postati neusklađena s Direktivom s obzirom na u njoj propisana načela kvalitete i osnove zakonite obrade* (čl. 6. i 7. Direktive). Kod zahtjeva za brisanjem predviđenog Direktivom valja ocijeniti je li uvrštenje poveznica na mrežne stranice trećih (kod pretraga po imenu ispitanika), a koje sadrže točne informacije o ispitaniku i koje su objavljene zakonito, *obzirom na sve okolnosti slučaja u ovom vremenskom trenutku* neusklađeno s Direktivom.

Element *vremena* po mojem je mišljenju, u kombinaciji s nužnim utvrđivanjem svih okol-

nosti slučaja, ključan čimbenik kojeg Sud uvodi kod tumačenja osnovanosti prava ispitanika u ovome predmetu /37/. Sud je, naime, utvrdio da onda kada se ocjenjuju zahtjevi podneseni protiv obrade kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, posebno treba ispitati ima li ispitanik pravo na to da se informacija o kojoj je riječ i koja se odnosi na njega, u ovom vremenskom trenutku više ne povezuje s njegovim imenom na popisu rezultata, prikazanom nastavno na izvršenu pretragu o njegovu imenu. Za utvrđivanje prava ispitanika nije nužno da uključivanje informacija o kojima je riječ u popis rezultata uzrokuje ikakvu predrasudu (štetu) za ispitanika.

Direktivom predviđeni zahtjev ispitanika za brisanje podataka mogao bi se tako temeljiti na tvrdnji da informacije o kojima je riječ nisu odgovarajuće, relevantne odnosno nisu više relevantne, ili su pretjerane u odnosu na svrhu njihove obrade (po pretraživaču) i vrijeme koje je proteklo, odnosno na tvrdnji da osnova za njihovu obradu (legitiman interes) u ovom vremenskom trenutku (više) nije na snazi. Utvrdi li se opravdanost prigovora ispitanika na obradu koja se temelji na legitimnom interesu jer sve okolnosti slučaja u ovom vremenskom trenutku pokazuju da interesi i prava ispitanika prevladavaju nad tim legitimnom interesom, ostvareni su uvjeti za njihovo brisanje, tj. informacije i poveznice u pitanju moraju se obrisati iz popisa rezultata pretrage. Kod sagledavanja odnosa suprotstavljenih prava i interesa (s jedne strane prava ispitanika na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka te s druge strane legitimnog interesa javnosti tj. korisnika interneta koji su potencijalno zainteresirani na pristup takvim informacijama, a to na temelju pretrage po imenu ispitanika) potrebno je pronaći pravednu ravnotežu. Ta se ravnoteža može razlikovati od slučaja do slučaja s obzirom na prirodu informacija o kojima je riječ i njihovu osjetljivost za privatni život ispitanika, te interes javnosti za tu informaciju, a koji se može razlikovati, osobito s obzirom na ulogu ispitanika u javnom životu. Dakako, operatori pretraživača nisu dužni kontinuirano obavljati spomenuto ocjenjivanje u vezi sa svim informacijama koje obrađuju, već samo onda kada trebaju ispitati zaprimljeni zahtjev ispitanika /38/.

Tako je Sud što se tiče situacije u glavnom postupku izrazio stav da ispitanik ima pravo na uklanjanje poveznica iz popisa rezultata s obzirom na osjetljivost informacija u oglasu za njegov privatni život i činjenicu da su te informacije prvi put objavljene šesnaest godina ranije, te kako se čini (ovo treba utvrditi španjolski sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku) nepostojanje posebnih razloga koji bi opravdavali prevladavajući interes javnosti na pristup tim informacijama, u okviru pretrage povezane s njegovim imenom.

Inače, u literaturi je zamjetna kritika pristupa Suda da umjesto člankom 11. Povelje temeljnih prava EU-a zajamčenog temeljnog prava na slobodu izražavanja i informiranja, koristi izraz „legitimnog interesa“ korisnika interneta da pristupe informacijama o kojima je riječ /39/. No u tumačenju presude i Europska komisija i neovisno savjetodavno tijelo EU-a za zaštitu podataka i privatnosti EU-a naglašavaju nužnost utvrđivanja ravnoteže između temeljnog prava na zaštitu podataka i prava na privatnost u odnosu na spomenutu slobodu izražavanja i informiranja /40/, odnosno ravnoteže između suprotstavljenih interesa (interes ispitanika koji postavlja zahtjev za prestankom uvrštenja i interes javnosti da ima pristup informacijama putem uvrštenih rezultata pretraživanja) /41/.

3. Ocjena zahtjeva za prestankom uvrštavanja

3.1. Praksa operatora pretraživača i tumačenja

Iako sam uvodno u radu pojasnila kako su osim Google-a i drugi veći operatori pretraživača prisutni na europskom tržištu uspostavili postupke obrade zahtjeva na temelju presude, u ovome radu pretežito se sagledava praksa Google-a kao vodećeg pretraživača o kojem je i bila riječ u presudi, a na kojeg se do danas odnosi najveći broj zahtjeva. Naime, taj je operator započeo službenu obradu zahtjeva za prestanak uvrštenja poveznica s osobnim podacima ispitanika 29. svibnja 2014. g. Zahtjev se podnosi putem online formulara, a može se odnositi kako na uslugu Google Search, tako i na druge usluge pretraživanja tog operatora (Image Search, Video Search, Google News) /42/.

Kako bi se utvrdila veza podnositelja zahtjeva s europskim teritorijem, svaki podnositelj zah-

tjeva mora odabrati jednu od država članica EU-a ili Europske slobodne trgovinske zone (Norveška, Island, Lihtenštajn i Švicarska). Ispitanik, naime, mora imati vezu s jednom od tih zemalja, a najčešća je poveznica njegovo prebivalište.

Ako je slučaj opravdan Google će prestati s uvrštavanjem poveznica na osnovu pretrage po imenu, samostalno ili u kombinaciji s drugim elementima pretrage (npr. Costeja, La Vanguardia). To ujedno znači da će se kod unosa drugih pojmova za pretragu, koji ne uključuju ime ispitanika, sporne poveznice i dalje prikazivati u rezultatima pretraživanja, u skladu s presudom Suda /43/.

Što se tiče ocjene zahtjeva ispitanika u materijalno-pravnom smislu valja razmotriti izvješće koje je na tu temu donio tim nezavisnih stručnjaka okupljenih u Savjetodavnom vijeću Google-a (engl. *Advisory Council to Google*). Iako se radi tek o preporukama koje taj operator može i ne mora usvojiti, one jesu objavljene na njegovim mrežnim stranicama i može se smatrati da imaju važnu savjetodavnu ulogu u njegovu postupku ocjenjivanja zahtjeva ispitanika /44/. Prema tom se izvješću ocjena zahtjev, odnosno test za utvrđivanje odluke o tome treba li ukloniti poveznice ili ne temelji na četiri kriterija: a) ulozi ispitanika u životu; b) prirodi informacije; c) izvoru informacije i motivaciji za objavu, te d) proteku vremena.

Uloga ispitanika u javnom životu

- Pojedinci s jasnim ulogama u javnom životu (npr. političari, izvršni direktori, slavne osobe, vjerski vođe, sportske zvijezde, umjetnici izvođači): javnost će općenito gledano imati prevladavajući interes u pronalaženju informacije o tim osobama putem pretrage na osnovi njihova imena;
- Pojedinci bez uočljivih uloga u javnom životu: više je vjerojatno da će zahtjevi od takvih osoba opravdati uklanjanje poveznica, odnosno prestanak uvrštenja;
- Osobe s ograničenom ili specifičnom ulogom u javnom životu po kontekstu (npr. ravnatelj škola, neke vrste javnih službenika, osobe dovedene pod povećalo javnosti zbog događaja izvan njihove kontrole, ili pojedinci koji bi mogli imati javnu ulogu u određenoj zajednici zbog svoje profesije): za zahtjeve od takvih pojedinaca nije ni manje niti više vjerojatno da će opravdati uklanjanje poveznica, jer će specifi-

čan sadržaj informacije na koje se upućuje vjerojatno imati veću ulogu u odluci o prestanku uvrštavanja.

Ispitanici koji su povezani s pojedincima koji imaju ulogu u javnom životu predstavljaju zanimljive rubne slučajeve, jer i oni sami mogu imati značajnu ulogu u javnosti. Međutim, u sličnim slučajevima, posebnu pozornost treba posvetiti sadržaju zahtjeva za uklanjanje poveznica, jer javna uloga ispitanika može biti ograničena (npr. javni interes za informacije o nepotizmu kod zapošljavanja članova obitelji može biti velik).

Priroda informacija

a. Podaci zbog svoje prirode daju veću težinu povredi prava na privatnost (u testu ravnoteže s javnim interesom):

- *privatni kontaktni ili identifikacijski podaci* (npr. privatni telefonski brojevi, adrese, vladini identifikacijski brojevi, PIN-ovi, lozinke, ili brojevi kreditnih kartica);
- *podaci koji se odnose na intiman ili seksualni život pojedinca* (uz izuzetak informacija koje se odnose na osobe s ulogom u javnom životu, kada postoji javan interes za pristupanje toj informaciji);
- *osobni financijski podaci* poput podataka o bankovnom računu (međutim, općenitije bi informacije o imovinskom stanju i приходима mogle biti u javnom interesu, npr. u nekim zemljama, plaće javnih službenika smatraju se javnim podacima; udjeli u javnim poduzećima mogu biti od javnog interesa, ili se mogu postavljati valjani novinarski upiti o imovinskom stanju i dohotku, što uključuje i istrage o korupciji);
- *osobni podaci koji se odnose na rasno ili etničko podrijetlo, politička stajališta, vjerska ili druga uvjerenja, sindikalno članstvo, zdravlje ili spolni život* (međutim, ako se ti podaci odnose na ulogu ispitanika u javnom životu, može postojati snažan interes javnosti da se pristupi poveznica prema tim informacijama na osnovi pretrage po imenu ispitanika);
- *osobni podaci maloljetnika*;
- *pogrešne informacije, informacije koje daju netočnu asocijaciju ili stavljaju ispitanika pod rizik od štete kao što je npr. rizik od krađe identiteta ili uhođenja*;
- *informacije koje mogu pojačati interes privatnosti ispitanika, jer se pojavljuju u obliku fotografije ili video sadržaja*.

b. Podaci koji zbog svoje prirode daju veću težinu javnom interesu (u testu ravnoteže s javnim interesom):

- *podaci koji se odnose na političku raspravu, angažman građana ili upravljanje, vjerske ili filozofske rasprave, uključujući mišljenja i rasprave o tuđim političkim, vjerskim i filozofskim uvjerenjima (snažan javni interes);*
- *podaci koji se odnose na zdravlje i zaštitu potrošača (npr. ocjene stručnih usluga koje se nude javnosti mogu utjecati na sigurnost potrošača, što uključuje davanje te vrste podataka od strane korisnika na društvenim mrežama);*
- *podaci koji se odnose na kaznenopravne aktivnosti – tim se podacima jamči poseban tretman prema EU propisima o zaštiti osobnih podataka. Tamo gdje postoje jasne smjernice u zakonodavstvu oko obrade tih podataka, oni bi trebali prevladati. Gdje ih nema, rezultat će se razlikovati ovisno o kontekstu. Odvojena razmatranja ozbiljnosti zločina, uloge ispitanika u kaznenoj aktivnosti, recentnosti i izvora informacija, te stupnja javnog interesa da se pristupi tim informacijama, posebno su važna u ocjeni tih slučajeva. Ocjena javnog interesa u zatraženom prestanku uvrštavanja može se razlikovati ovisno o tome odnose li se na počinitelja kaznenog djela ili žrtvu. Kada je riječ o podacima koji se odnose na kršenje ljudskih prava i zločine protiv čovječnosti, prevladavat će odbijanje zahtjeva za prestankom uvrštavanja;*
- *informacije koje doprinose raspravi o pitanju od općeg interesa - javnost će imati interes u pristupanju individualnim stavovima i raspravama o informacijama koje doprinose javnoj raspravi o pitanju od općeg interesa (npr. industrijski sporovi ili lažna praksa). Na određivanje doprinosa javnoj raspravi može utjecati kriterij izvora, ali nakon što se počne smatrati da informacija o pojedinoj osobi ili događaju doprinosi javnoj raspravi, postojat će pristranost prema odbijanju zahtjeva, tj. protiv prestanka uvrštavanja bilo kojih informacija o tom subjektu, bez obzira na izvor;*
- *činjenice te istinite informacije koje nikoga ne dovode u rizik od opasnosti (štete) - u pravilu se neće prestatu s uvrštavanjem;*
- *informacija koja je sastavni dio povijesnog zapisa - gdje se sadržaj odnosi na povijesnu osobu ili povijesna zbivanja, javnost ima posebno jak interes za jednostavnim online pristupom putem pretrage na osnovi imena. Informacije o zločinima protiv čovječnosti najjači su primjer kada neće biti prestanka uvrštavanja poveznica;*
- *informacije koje su sastavni dio znanstvenog is-*

traživanja ili umjetničkog izražavanja - u nekim će slučajevima uklanjanje poveznica iz rezultata pretrage na osnovi imena iskriviti znanstveno istraživanje pa tada informacija može nositi oznaku javnog interesa. Umjetnički značaj sadržaja predstavlja javni interes i važe se protiv prestanka uvrštenja (npr. ako je ispitanik prikazan u umjetničkoj parodiji, te će informacije težiti u korist javnog interesa).

Izvor objavljene informacije

U ocjeni toga ima li javnost legitiman interes za poveznicama na informacije putem pretrage na osnovi imena, važno je uzeti u obzir izvor tih informacija i motivacije za objavu. Na primjer, ako je izvor novinarski subjekt koji posluje u skladu s novinarskim normama i najboljom praksom, bit će veći javni interes u pristupu informacijama koje je objavio taj izvor putem pretrage koja se zasniva na imenu. Vladine publikacije vagat će se u korist javnog interesa na pristup informacijama putem pretrage po imenu. Informacije koje je objavio priznati bloger ili pojedini ugledni autor sa značajnim kredibilitetom / ili čitateljstvom, vagat će u korist javnog interesa. Informacija koju je objavio sam ispitanik ili koja je objavljena uz njegovu suglasnost vagat će protiv isključenja uvrštavanja. To posebno vrijedi u slučajevima kad ispitanik može ukloniti informacije s relativnom lakoćom izravno s izvorne mrežne stranice, primjerice brisanjem svoje objave s društvene mreže.

Uloga vremena

Presuda se odnosi na ideji da informacije mogu u jednom trenutku biti relevantne, ali, kako se okolnosti promijene, relevantnost tih podataka može biti manja. Taj kriterij nosi veću težinu ako je uloga ispitanika u javnom životu ograničena ili se promijenila, ali vrijeme može biti relevantan kriterij čak i kada se uloga ispitanika u javnom životu nije promijenila. Postoje vrste informacija za koje vrijeme ne može biti relevantan kriterij za odluku o prestanku uvrštavanja, npr. informacije koje se odnose na pitanja duboka javnog značaja, kao što su zločini protiv čovječnosti. Taj će kriterij biti posebno važan za kaznena pitanja. Ozbiljnost kaznenog djela i vrijeme koje je prošlo zajedno mogu pogodovati prekidu uvrštavanja, kao što je to u slučaju lakšeg kaznenog djela koje je počinjeno prije puno godina. Ono bi moglo sugerirati postojeći javni interes za tim informacijama, primjerice ako je ispitanik počinio prijevaru i može potencijalno biti u novoj po-

ziciji od povjerenja, ili ako je ispitanik počinio spolno kazneno djelo s obilježjem nasilja i eventualno može zatražiti zaposlenje kao učitelj ili u struci od javnog povjerenja koje uključuje ulaske u privatne domove. Vrijeme također može utjecati na utvrđivanje uloge ispitanika u javnom životu. Na primjer, političar može odstupiti s javne dužnosti i zatražiti privatni život, ili izvršni direktor može odstupiti od svoje uloge, ali informacije o njegovu vremenu u toj ulozi može ostati u javnom interesu kako vrijeme prolazi. Ovaj kriterij također može naginjati prema odobravanju zahtjeva za prekidom uvrštavanjem informacija o djetinjstvu ispitanika.

Prema informacijama kojima raspolaže Radna skupina za zaštitu pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka (engl. skraćeno: *Article 29 Data Protection Working Party*, hrv. skraćeno: radna skupina članka 29.), u većini slučajeva do danas kada je relevantni pretraživač (pretežito Google) odbio ukloniti poveznice na mrežne stranice trećih s osobnim podacima ispitanika, ta se odluka opravdavala činjenicom da se radilo o podacima koji se odnose na *profesionalnu djelatnost pojedinca, odnosno koji su bitni s obzirom na tekuće događaje ili svrhu obrade* /45/. Radi se ovdje o neovisnom savjetodavnom tijelu EU-a za zaštitu podataka i privatnosti čiji su članovi predstavnici nadzornih tijela za zaštitu osobnih podataka država članica EU-a, europski nadzornik zaštite osobnih podataka u svojstvu predstavnika institucija i tijela EU-a te predstavnik Europske komisije. Naime, po zahtjevu ispitanika domaća nadzorna tijela za zaštitu podataka ispituju njihove zahtjeve za prestankom uvrštenja koje je pretraživač odbio u cijelosti ili djelomično. U tom su kontekstu nadzorna tijela u okviru aktivnosti radne skupine članka 29. izradila smjernice, koje ću izložiti u nastavku.

3.2. Kriteriji za ocjenu zahtjeva ispitanika: europska nadzorna tijela

Radna skupina članka 29. donijela je smjernice /46/ koje su namijenjene konzistentnoj provedbi presude Suda od strane nadzornih tijela za zaštitu osobnih podataka u EU-u. Pritom je, dakako, svako nadzorno tijelo dužno primjenjivati mjerodavno domaće pravo. Smjernice sadržavaju kriterije koje bi ta tijela trebala primjenjivati, u skladu sa svojim domaćim

pravom, prilikom ocjene zahtjeva ispitanika za prestankom uvrštenja poveznica za slučaj da su ih operatori pretraživači odbili. Svaki bi se kriterij trebao primjenjivati *u svjetlu načela koje je utvrdio Sud, a osobito interesa javnosti na pristup informacijama o kojima je riječ*. Važno je napomenuti kako se ovdje radi o prvoj verziji smjernica te se u praksi pokazuje potreba daljnijeg rada na filtriranju tih kriterija /47/.

Osnovni je kriterij za razmatranje zahtjeva pojedinca da se rezultati pretrage odnose na fizičku osobu i da su oni dostupni nastavno na pretragu po njezinu imenu. Pritom ističem stav tog tijela da se pravo u pitanju može odnositi i na moguće *različite verzije imena ispitanika, uključujući prezimena ili različita sricanja slova*. Naime, Sud nije u presudi precizirao relevantne pojmove pretrage na koje se odnosi pravo ispitanika da zatraži prestanak uvrštenja u rezultatima pretrage, već koristi „ime“ osobe kao općeniti izraz (engl. *name*). Štoviše, radna skupina smatra da nadzorna tijela za zaštitu osobnih podataka trebaju razmotriti čak i *pseudonime i nadimke*, pod uvjetom da se može utvrditi da se oni vežu za pravi identitet ispitanika.

Domaća nadzorna tijela trebala bi se usredotočiti na zahtjeve *gdje postoji jasna veza između ispitanika i EU-a*, npr. ako je građanin, odnosno boravi u državi članici /48/. Kako je ranije spomenuto, u praksi operator pretraživača razmatra i zahtjeve s jasnom vezom između ispitanika i država članica Europske slobodne trgovinske zone. Osim Google-a takav pristup danas koristi i Microsoft (Bing) te Yahoo (Search).

Daljnji kriteriji, to jest izdvojena pitanja koja se trebaju postaviti kod ocjene zahtjeva jesu, kako slijedi:

- **ima li ispitanik ulogu u javnom životu ili je javna osoba, te postoji li interes javnosti za pristupanjem informacijama o njemu**

Na primjer, za političare, visoke dužnosnike, poslovne ljude i pripadnike reguliranih profesija se obično može smatrati da imaju ulogu u javnom životu. Što se tiče pojma *javne osobe* (engl. *public figure*), njega je teško definirati ali može se općenito reći da se radi o osobi koja je

u određenoj mjeri medijski izložena zbog svoje funkcije tj. preuzetih obveza. Ipak, postoje informacije o javnom osobama koje su istinski privatne i koje se obično ne bi trebale pojavljivati u pretrazi, poput podataka o njihovu zdravlju ili članovima obitelji. Radna skupina smatra da u tim slučajevima postoji jači argument u korist prestanka uvrštavanja poveznica. Kod utvrđivanja ravnoteže posebno je bitna sudska praksa Europskog suda za ljudska prava.

- **da li je ispitanik maloljetna osoba**

Općenito gledano, više je vjerojatno da će nadzorna tijela tražiti prekid uvrštavanja poveznica radi li se o ispitaniku koji je u vrijeme objave informacije bio mlađi od 18 godina.

- **jesu li podaci točni (činjenično)**

Više je vjerojatno da će nadzorna tijela tražiti prekid uvrštavanja radi li se o činjenično netočnoj informaciji koja daje netočan, neodgovarajući ili zavaravajući dojam o ispitaniku. Odluka o tome može se odgoditi do završetka eventualnog tekućeg spora oko točnosti informacije.

- **jesu li podaci relevantni i nisu suvišni**

Opća je svrha kriterija ocjena toga jesu li informacije u rezultatima pretraživanja relevantni ili nisu gledano u odnosu na interes javnosti da tim informacijama pristupa. Relevantnost je povezana i s dobi ispitanika pa tako ovisno o činjenicama slučaja podaci koji su objavljeni prije dugo vremena (npr. 15 godina) mogu biti manje relevantni od onih objavljenih prije godinu dana.

- *odnose li se podaci na profesionalan život ispitanika*

Općenito gledano informacije o privatnom životu ispitanika koji ne igra ulogu u javnom životu neće biti relevantne. S druge strane i javne osobe imaju pravo na privatnost, ali u ograničenom ili izmijenjenom obliku. Više je vjerojatno da će informacija biti relevantna ako se odnosi na sadašnji profesionalni život ispitanika, no to će u velikoj mjeri ovisiti o prirodi njegova posla i legitimnom interesu javnosti da

dobije pristup tim podacima nastavno na pretragu po njegovu imenu. Ovdje su važna dva dodatna elementa: a) jesu li podaci o profesionalnoj djelatnosti ispitanika suvišni, te b) obavlja li on i dalje tu istu djelatnost.

- *upućuje li poveznica na informacije koje su suvišne ili navodno predstavljaju govor mržnje/klevetu/uvredu ili slična kaznena djela počinjena protiv podnositelja zahtjeva*

Nadzorna tijela nisu ovlaštena baviti se kaznenopravnim ili građanskopravnim predmetima u vezi s govorom, tj. izražavanjem koje je usmjereno protiv ispitanika (govor mržnje, kleveta, uvreda i sl.). Odbije li pretraživač zahtjev, nadzorno će tijelo uputiti ispitanika sudu, odnosno policiji.

- *da li je očito da se radi o osobnom mišljenju ili se čini da se radi o provjerenoj činjenici o ispitaniku*

Kod razlikovanja informacija s činjenicama o ispitaniku u odnosu na one koje sadrže osobno mišljenje o njemu, više je vjerojatno da će nadzorna tijela razmatrati prestanak uvrštenja poveznica s podacima koji se čine kao potvrđena činjenica, ali su činjenično netočni.

- **jesu li podaci osjetljivi (posebna kategorija osobnih podataka) prema čl. 8. Direktive**

Općenito gledano, više je vjerojatno da će nadzorna tijela intervenirati ako pretraživač odbije prestati uvrštavati poveznice s takvim podacima.

- **jesu li podaci ažurirani; jesu li učinjeni dostupnima dulje no što je potrebno u svrhu obrade**

Općenito će gledano nadzorna tijela razmatrati ovaj kriterij s ciljem osiguravanja toga da se prekine s uvrštavanjem poveznica na informacije koje nisu razumno aktualne i koje su postale netočne jer su zastarjele. Ta se ocjena provodi ovisno o svrsi izvorne obrade.

- **uzrokuje li obrada podataka predrasudu za ispitanika; ima li obrada nerazmjerno negativan učinak na njegovu privatnost**

Postojanje dokaza o tome da obrada uzrokuje

predrasudu za ispitanika može biti snažan čimbenik u korist prestanka uvrštenja (ovo uz napomenu da ispitanik nije dužan dokazati predrasudu kako bi mogao zatražiti prestanak uvrštenja).

Primjer kada informacije mogu imati nerazmjerno negativan učinak na ispitanika bila bi poveznica na trivijalan ili budalasti prekršaj o kojem se više javno ne diskutira (ili to nikada nije bio slučaj) pod uvjetom da nema šireg javnog interesa da te informacije budu dostupne.

- **upućuju li rezultati pretraživanja na informacije koje mogu dovesti ispitanika u rizik od štete, odnosno opasnosti (npr. krađa identiteta, uhođenje)**

- **u kojem je kontekstu informacija objavljena: a) da li je ispitanik dobrovoljno objavio sadržaj; b) je li sadržaj namijenjen za javnu objavu i da li je ispitanik mogao razumno znati da će biti javno objavljen**

Ako je dobrovoljno objavljen sadržaj, a ispitanik naknadno povuče privolu, ta objava više nema zakonitu osnovu i mora prestati. Zahtjevi za prestankom uvrštenja poveznica na takav sadržaj će se u skladu s presudom Suda razmatrati bez obzira na to je li sadržaj maknut s izvorne stranice. Općenito će gledano nadzorna tijela tražiti prestanak uvrštenja poveznica na sadržaj koji je objavljen na temelju privole ispitanika ako ispitanik naknadno nije bio u mogućnosti povući tu privolu.

- **da li je izvorni sadržaj objavljen u okviru novinarske svrhe**

U skladu s presudom Suda ovdje se radi o kriteriju koji nije sam dovoljan za odbijanje zahtjeva za prestankom uvrštenja poveznica, jer je pravna osnova za objavu od strane medija odvojena od pravne osnove za organiziranje rezultata pretrage po imenu pojedinca.

- **da li je osoba koja je objavila informaciju pravno ovlaštena ili obvezana na javnu objavu**

Javna objava registara birača može biti primjer zakonom propisane obveze tijela javne vlasti.

Iako bi nadzorna tijela načelno mogla ocijeniti da nije prikladno prestati uvrštavati poveznice za vrijeme trajanje obveze, ona će o tome morati donijeti odluku na osnovi činjenica svakog slučaja te pritom razmotriti i kriterije nerelevantnosti, odnosno zastarjelosti informacija o kojima je riječ.

- **odnose li se osobni podaci na kazneno djelo**

Države članice EU-a mogu imati različite pristupe što se tiče javne dostupnosti informacija o počiniteljima kaznenih djela i njihovim djelima. Osim toga, dostupnost tih informacija kroz vrijeme može biti regulirana zakonom. Nadležna će nadzorna tijela ocijeniti takve slučajeve prema domaćim načelima i pristupu. U pravilu je više vjerojatno da će se razmotriti prestanak uvrštenja rezultata pretrage koji se odnose na relativno mali prekršaj, koji se dogodio prije dugo vremena, dok je manje vjerojatno da će to biti slučaj kod ozbiljnijih kaznenih djela koja su se dogodila u posljednje vrijeme. Međutim, ta se pitanja trebaju pažljivo razmatrati i to prema činjenicama svakog pojedinog slučaja.

4. Način i učinak prestanka uvrštavanja poveznica

Sud pravde EU-a nije precizirao način na koji bi operator pretraživača u slučaju osnovanog zahtjeva ispitanika trebao izvršiti prestanak uvrštenja poveznica u rezultatima pretraga. U tom su pogledu oprečne stavove zauzeli s jedne strane radna skupina članka 29., te Google i njegovo Savjetodavno vijeće s druge strane. Tako radna skupina članka 29. smatra da se prestanak uvrštenja poveznica o kojima je riječ mora izvršiti na svim relevantnim domenama, uključujući „.com“. Na taj zaključak ovo tijelo dolazi tumačenjem presude Suda na način da se njome uspostavlja obveza koja zahvaća cjelokupnu aktivnost obrade koju obavlja pretraživač. Naime, budući da je potrebno učinkovito zaštititi ispitanika od učinka globalnog širenja i dostupnosti osobnih informacija koje nudi pretraživač kada se pretraga temelji na njegovu imenu, odluka o prestanku uvrštenja mora se izvršiti na način koji jamči učinkovitu i potpunu zaštitu tih prava i na način da se pravo EU-a ne može lako zaobići. Prema tome, kada bi se prestanak uvrštavanja poveznica ograni-

čio samo na europske domene na osnovu činjenice da korisnici imaju sklonost pristupati pretraživačima preko svojih nacionalnih domena, time se prava ispitanika ne osiguravaju prema presudi na zadovoljavajući način.

Za razliku od radne skupine Savjetodavno vijeće Google-a smatra da presuda Suda nije u tom kontekstu precizna te da se prestanak uvrštenja treba ograničiti na lokalne (europske) domene. U prilog tome navodi se opća praksa korisnika u Europi prema kojoj se oni automatski upućuju na lokalnu verziju Google-ovog pretraživača kada unesu u svoj preglednik „google.com“ te da se više od 95 % korisničkih pretraga iz Europe obavlja na lokalnim verzijama pretraživača. Osim toga smatra da su ovdje paralelno sukobljeni interesi kako korisnika izvan Europe (pristup informacijama prema pretrazi po imenu ispitanika, u skladu sa zakonima njihove zemlje) tako i pojedinih korisnika unutar Europe (pristup drugim verzijama pretrage od njihove). Van Alsenoy i Koekkoek smatraju da način izvršenja prestanka uvrštavanja poveznica (na lokalnoj, odnosno regionalnoj razini ili na globalnoj razini) nužno traži sagledavanje aspekta međunarodnog javnog prava i ocjenu pitanja teritorijalne nadležnosti države a obzirom na uključena pitanja upravljanja internetskim aktivnostima. U osnovi će način izvršenja presude ovisiti o činjenicama svakog pojedinog slučaja. Tako smatraju da niz činjenica u predmetu Google Spain opravdava *globalan prestanak uvrštenja*, jer upućuju na njegovu snažnu vezu s EU-om, odnosno slabu vezu s ne-europskim državama /50/. Prema uspostavljenoj praksi pretraživača poveznice u pitanju neće se prikazati isključivo u rezultatima pretraživanja dostupnima na lokalnim verzijama pretraživača, koji ciljaju na države članice EU-a i Europske slobodne trgovinske zone. Pritom se koristi *regionalni pristup*, kako bi se osigurala konzistentnost u svim spomenutim europskim državama. Naime, za razliku od dosadašnjeg uobičajenog pristupa uklanjanja nezakonitog sadržaja, sukladno posebnim propisima, gdje uklanja sadržaj samo u odnosu na relevantnu europsku nacionalnu domenu, Google je u kontekstu ove presude usvojio praksu prestanka uvrštavanja poveznica na svim lokalnim inačicama pretraživača koje ciljaju na države članice EU-a i Europske slobodne trgovinske zone /51/. Zna-

kovite su reakcije pojedinih nadzornih tijela za zaštitu podataka na takvu praksu, koja je protivna ranije spomenutim neobvezujućim smjernicama radne skupine čl. 29. Francusko nadzorno tijelo za zaštitu podataka (*La Commission nationale de l'informatique et des libertés - CNIL*) je tako nedavno naredilo Google-u prestanak uvrštavanja relevantnih poveznica s globalnim učinkom, odnosno sa svih ekstenzija pretraživača /52/. Prema dostupnim podacima, iako se u Europi doista najviše koriste lokalne domene pretraživača, globalna se domena često koristi paralelno s lokalnom te je upravo ta globalna domena u pojedinim europskim državama visoko rangirana (npr. na drugom mjestu što se tiče Ujedinjenog Kraljevstva, Španjolske i Nizozemske, odnosno trećem mjestu u Francuskoj i Poljskoj) /53/.

Google se na odluku CNIL-a žalio /54/, smatrajući da se radi o nepotrebnom i nerazmjernom zahtjevu, jer velika većina korisnika u Europi danas koristi lokalne domene, te da se radi o cenzuri i globalnom nametanju prava koje vrijedi samo u Europi, što sve može postati opasan presedan u kontekstu regulacije interneta.

Prema pojedinim bi tumačenjima presudu bilo moguće učinkovitije izvršiti uz korištenje alata za zemljopisno lociranje korisnika pretrage, jer bi tada poveznice o kojima je riječ bile uklonjene iz rezultata pretrage *u slučaju korisničke pretrage na europskom teritoriju*. Google trenutno ne koristi takvu mogućnost. Tu je opciju izričito odbilo i njegovo Savjetodavno vijeće, smatrajući da bi se ovdje s jedne strane radilo o cenzuri sadržaja i da je, s druge strane, tehnički moguće zaobići takvo blokiranje sadržaja. Van Alsenoy i Koekkoek pak smatraju da postoje značajne koristi kod te metode iz aspekta međunarodnog javnog prava, jer ona omogućuje domaćim tijelima vlasti da utvrde nadležnost nad radnjama stranaca uz istovremeno ograničavanje svojeg utjecaja, barem u većini slučajeva, na svoj vlastiti teritorij. Međutim, u isto vrijeme se priznaju ograničenja te metode jer se može lako zaobići, na primjer korištenjem proxy poslužitelja /55/.

5. Zaključne napomene

Presuda Suda pravde EU-a o „pravu na zaborav“, kako se često naziva, u nizu je pravnih

aspekata jedinstvena, uvjetno rečeno i radikalna. Prema nekim komentatorima se zapravo radi o „nesavršenoj odluci za nesavršeni svijet“. Osim toga što su internetski pretraživači pravno klasificirani kao (vjerojatno najveći na svijetu) voditelji zbirki osobnih podataka, presudom se utvrdilo i do danas najopsežnije teritorijalno područje primjene europskog pravnog okvira zaštite osobnih podataka /56/. Na općenitijoj razini može se reći da se presudom utvrđuju temelji ekstrateritorijalne regulacije relevantnih aktivnosti internetskih aktera kada oni pružaju svoje usluge na europskom tržištu, od kojih značajan broj s prevladavajućim udjelom na tom tržištu niti nema sjedište na europskom teritoriju. Kako je navedeno u uvodu rada, presuda je polučila velik interes javnosti i statistike pokazuju da se njome tumačenim pravom građani u Europi koriste u velikoj mjeri. Istovremeno, sve su snažnije inicijative za uspostavljanje iste prakse na drugim kontinentima, kao što je to SAD odakle dolaze možda do danas najstrože kritike na presudu s obzirom na snažnu zaštitu koju sloboda izražavanja ima prema Prvom amandmanu (i daleko manje značajan status prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka u odnosu na europski pravni sustav). Tako je nedavno ugledna potrošačka organizacija *Consumer Watchdog* podnijela pritužbu protiv Google-a Saveznoj trgovinskoj komisiji, sa zahtjevom da isti započne s provedbom sustava prestanka uvrštavanja poveznica za Amerikance na isti način kako to čini prema presudi Suda pravde EU-a za Europljane. Uz pregled snažnih životnih primjera koji bi opravdali uspostavu takve prakse u SAD-u i usporedni pregled primjera uklanjanja poveznica kojima je Google udovoljio u EU-u, ta organizacija apelira na to da treba jasno shvatiti navedeno pravo, jer ono ne bi utjecalo na Prvi amandman u SAD-u, ne radi se o cenzuri i sadržaj se ne uklanja s web-a /57/.

Što se tiče negativnih reakcija u vezi s navodnom derogacijom slobode izražavanja i informiranja na internetu, smatram da pomno ispitivanje presude uz tumačenja otvorenih pitanja o ocjeni zahtjeva, kako je analizirano u radu, pokazuje da se ovdje ipak većinom radi o neosnovanim kritikama. Na to upućuje i činjenica da se do danas osnovani zahtjevi za prestankom uvrštavanja poveznica velikom većinom

odnose na *sadržaj objavljen na online društvenim mrežama/58/*. U svakom slučaju, osobito kada je riječ o zakonito objavljenim informacijama koje su objavom na internetu već postale „dio javne sfere“ nužno je balansiranje prava pojedinca koji postavlja zahtjev u odnosu na tu informaciju, sa slobodom izražavanja i informiranja, tj. interesom javnosti da toj informaciji pristupi. Taj je interes, međutim, ograničen na pristupanje informaciji putem pretrage po imenu pojedinca.

Presuda u svakom slučaju utječe na praksu i važnu misiju pretraživača da „organizira informacije u svijetu i učini ih univerzalno dostupnima i korisnima“ /59/. Međutim ta je misija i prije presude korigirana globalnim uklanjanjem poveznica na određeni sadržaj iz pravnih razloga, odnosno na sadržaj s pojedinim osjetljivim podacima /60/ kao što su vlastoručni potpisi, nacionalni identifikacijski brojevi, bankovni računi, brojevi kreditnih kartica i dr. Osim toga, nedavno je u okviru uspostavljenog postupka obrade navedenih zahtjeva po dobrovoljnoj inicijativi operatora pretraživača nadodana i obrada zahtjeva *navodnih žrtava osvetničke pornografije* (engl. *revenge porn*), a koje se poveznice također uklanjaju globalno /61/. Zaključno valja istaknuti možda najjasnije odgovore na ove i s time povezane kritike, a koje je Europska komisija objavila u dokumentu pod znakovitim nazivom „Razotkrivanje mitova“ /62/:

a) *odgovor na mit da presuda znači brisanje sadržaja na internetu*: presuda se odnosi samo na „pravo na zaborav“ u vezi rezultata pretraga na osnovu imena osobe. Drugim riječima, sadržaj ostaje na izvornom mjestu na webu i može se naći pretragom na osnovi drugačijih izraza od imena dotičnog ispitanika. Tako na primjer, ako se usvoji zahtjev ispitanika da se ukloni poveznica na staru priču o njemu u studentskom časopisu, ta se priča i nadalje može pronaći, na primjer, pretragom imena drugih osoba koje su u njoj spomene ili fakulteta o kojemu je riječ;

b) *odgovor na „mit“ da se presudom uspostavlja cenzura na internetu*: pravo na zaborav ne dopušta vladama da odlučuju o tome što može i ne može biti online. To je

pravo na koje će građani pozivati kako bi branili svoje interese. Nezavisna tijela vlasti nadgledati će ocjenu koju obavljaju operatori pretraživača; odbije li operator zahtjev, ispitanik se može obratiti domaćem nadzornom tijelu za zaštitu podataka, odnosno sudu /63/. Kroz vrijeme će odluke nadzornih tijela za zaštitu osobnih podataka i sudova dati više predvidiv okvir unutar kojeg će operatori pretraživača postupati prema zahtjevima ispitanika. Domaći sudovi imaju konačnu riječ o tome je li uspostavljena pravedna ravnoteža između prava na zaštitu osobnih podataka i slobode izražavanja;

c) *odgovor na mit da će presuda promijeniti način na koji internet radi*: sadržaj ostaje na internetu te je i dalje dostupan putem pretraga. Osim toga, praksa operatora pretraživača neće se promijeniti od sadašnje. Naime, Google je i prije presude obrađivao zahtjeve za uklanjanje poveznica s osobnim podacima poput nacionalnih identifikacijskih brojeva, bankovnih računa, brojeva kreditnih kartica i slikovnih zapisa potpisa.

Što se tiče načina izvršenja presude, činjenica jest da danas korisnici u Europi koji uz lokalnu verziju pretraživača (čiju su adresu izravno ukucali, odnosno na koju su automatski preusmjereni) žele usporedno koristiti globalnu domenu google.com, ili istu žele koristiti isključivo, to mogu učiniti jednostavno i u tom će slučaju rezultati pretraživanja opet uključivati poveznice koje su bile uklonjene s lokalne domene. Osim toga, prestanak uvrštenja poveznica ne vrijedi u slučaju korištenja usluge kriptirane pretrage na bilo kojoj domeni. Konačno, moglo bi se reći i da rasprava o tim pitanjima, ovih dana osobito aktualna u svjetlu tekućeg spora između CNIL-a (radne skupine čl. 29.) i Google-a potiče daljnju popularnost korištenja globalnog pretraživača u Europi i dodatno upućuje na uputnost uspostave prakse globalnog uklanjanja poveznica. Međutim, kako je u radu pojašnjeno, potrebna je daljnja pravna analiza te problematike i iz aspekta međunarodnog javnog prava, te ocjena pitanja teritorijalne nadležnosti država s obzirom na uključena pitanja upravljanja internetskim aktivnostima. Osobito s obzirom na navedenu situaciju

čini se da je opravdano pomnije razmatranje mogućnosti korištenja softvera za zemljopisno lociranje korisnika pretrage (neovisno o mogućnosti lakog zaobilazanja, što je uostalom i danas slučaj u odnosu lokalne i globalne domene kako je ranije navedeno), jer bi omogućilo da poveznice o kojima je riječ budu uklonjene iz rezultata pretrage u slučaju korisničkih pretraga na europskom teritoriju.

Izgledno je da će brojna i nadalje otvorena pitanja u vezi s izvršenjem presude te regulatorna i sudska praksa koja se u ovom području tek razvija nastaviti zauzimati pažnju svjetske javnosti, a zbog niza pravnih specifičnosti i potencijalnog učinka na globalnoj razini svakako i svjetske akademske zajednice. Pritom su neizostavne analize novog općeg okvira zaštite osobnih podataka EU-a koji će po usvajanju staviti Opću Direktivu o zaštiti osobnih podataka van snage, osobito imajući u vidu sve pravne i praktične učinke potencijalne primjene tih novih pravila na globalne internetske aktere, uključujući posrednike.

Bilješke

- /1/ Prijedlog Uredbe o općoj zaštiti osobnih podataka, COM (2012) 11 final, 2012/0011 (COD), 25.1.2012. Vidi na primjer predloženi članak 3. s vrlo širokim teritorijalnim područjem primjene novih pravila.
- /2/ C-131/12, Google Spain SL, Google Inc. protiv AEPD, Mario Costeja González, EU:C:2014:317. Napomena: u ovome radu neće se analizirati mišljenje nezavisnog odvjetnika, koji Sud u bitnim točkama nije pratio (Mišljenje nezavisnog odvjetnika Niila Jääskinenä od 25.6.2013., EU:C:2013:424).
- /3/ Peter Fleischer, Implementing a European, not global, right to be forgotten, 30.7.2015., <http://googlepolicyeurope.blogspot.de/2015/07/implementing-european-not-global-right.html>.
- /4/ <https://www.bing.com/webmaster/tools/eu-privacy-request>; <https://uk.help.yahoo.com/kb/SLN24378.html>.
- /5/ Vidi npr. Index blasts EU court ruling on "right to be forgotten", 13.5.2014., <https://www.indexoncensorship.org/2014/05/index-blasts-eu-court-ruling-right-forgotten/>.
- /6/ Dave Lee, Google ruling 'astonishing', says Wikipedia founder Wales, BBC News, 14.5.2014., <http://www.bbc.com/news/technology->

- 27407017.
- /7/ Stewart Baker, Contest! Hacking the right to be forgotten, *The Washington Post*, 07.6.2014., <https://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2014/06/07/contest-hacking-the-right-to-be-forgotten/>.
- /8/ Claude Barfield, The Misbegotten 'Right to Be Forgotten', *U.S. News & World Report*, 05.12.2014., <http://www.usnews.com/debate-club/should-there-be-a-right-to-be-forgotten-on-the-internet/the-misbegotten-right-to-be-forgotten>.
- /9/ Amelia Rufer, The creeping "right to be forgotten", *The News Media and The Law*, 2015, vol. 39, br. 1., <http://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/news-media-law/news-media-and-law-winter-2015>.
- /10/ Mike Masnick, Dangerous Ruling: EU Says Google Must Help People Disappear Stuff They Don't Like From The Internet, 13.5.2014., <https://www.techdirt.com/articles/20140513/06385627215/dangerous-ruling-eu-says-google-must-help-people-disappear-stuff-they-dont-like-internet.shtml>.
- /11/ Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgment on "Google Spain and inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González" C-131/12, 14/EN, WP 225, 26.11.2014; The Advisory Council to Google on the Right to be Forgotten, 06.2.2015., <https://www.google.com/advisorycouncil/>.
- /12/ Google, Transparentnost, Zahtjevi za uklanjanje sadržaja, Europski zahtjevi za uklanjanje pretraživanja radi zaštite privatnosti, <http://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/?hl=hr>.
- /13/ Article 29 Working Party, Press Release, 18.6.2015., http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/press-material/press-release/art29_press_material/20150618_wp29_press_release_on_delisting.pdf.
- /14/ SL C 326, 26. 10. 2012., str. 47.
- /15/ SL C 326, 26. 10. 2012., str. 391.
- /16/ Spojeni predmeti C-92/09 i C-93/09, Volker i Markus Schecke GbR (C-92/09), Hartmut Eifert (C-93/09) protiv Land Hessen, EU:C:2010:662.
- /17/ C-92/09 i C-93/09, *ibid.*, t. 48.
- /18/ Mjere koje se provode putem akata EU trebaju biti odgovarajuće za postizanje cilja koji se želi ispuniti i ne bi smjele ići dalje od onog što je potrebno za to ispunjenje. C-291/12, Michael Schwarz protiv Stadt Bochum, EU:C:2013:670, t. 40.; C-92/09 i C-93/09, *op. cit.* u bilj. 16, t. 74.
- /19/ Čl. 52. st. 1. Povelje. Za nedavnu detaljnu analizu vidi C-291/12, *ibid.*
- /20/ Direktiva 95/46/EZ o zaštiti pojedinaca u pogledu obrade osobnih podataka i slobodnog kolanja takvih podataka, SL L 281, 23.11.1995., str. 31-50.
- /21/ Zakon o zaštiti osobnih podataka, NN br. 103/03, 118/06, 41/08 i 130/11; pročišćeni tekst: NN br. 106/12.
- /22/ Zbog ograničenog dosegtražilice koje su integrirane na pojedinim mrežnim stranicama nemaju navedenu značajnu ulogu i učinak na prava i interese građana. Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11, str. 8. (t. 18).
- /23/ C-131/12, *op. cit.* u bilj. 2, t. 35-38, 80 i 87.
- /24/ Brendan van Alsenoy, Aleksandra Kuczerawy i Jef Ausloos, Search Engines after 'Google Spain': Internet@Liberty or Privacy@Peril?, 06.9.2013., ICRI Research Paper 15; TPRC 41: The 41st Research Conference on Communication, Information and Internet Policy, <http://ssrn.com/abstract=2321494>, str. 67.
- /25/ SL L 178, 17.7.2000., str. 1-16. Ta je direktiva implementirana u hrvatski Zakon o elektroničkoj trgovini (NN br. 173/03, 67/08, 36/09, 130/11 i 30/14).
- /26/ Za detaljnu analizu spomenutih pitanja posredničke odgovornosti i primjene općeg okvira zaštite osobnih podataka u vezi s aktivnostima obrade koje provode operatori pretraživači, vidi: van Alsenoy, Kuczerawy i Ausloos, *op. cit.* u bilj. 24.
- /27/ Daljnja obrada u povijesne, statističke ili znanstvene svrhe ne smatra se nespojivom pod uvjetom da država članica osigura odgovarajuću zaštitu.
- /28/ Države članice moraju predvidjeti odgovarajuću zaštitu kod duljeg čuvanja osobnih podataka u povijesne, statističke ili znanstvene svrhe.
- /29/ U čl. 9. Direktive se, naime, predviđa pravo država članica EU-a da propišu iznimke ili ograničenja od primjene određenih odredbi Direktive kod obrade osobnih podataka isključivo u novinarske svrhe, ili za svrhe umjetničkog ili književnog izražavanja, ukoliko je to potrebno da bi se pravo na privatnost uskladilo s pravilima o slobodi izražavanja.
- /30/ C-131/12, *op. cit.* u bilj. 2, t. 87.
- /31/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11, str. 6-7 (točka 11.).
- /32/ Čl. 7 f Direktive.
- /33/ van Alsenoy, Kuczerawy i Ausloos, *op. cit.* u bilj. 24, str. 30.
- /34/ Čl. 8. Direktive.
- /35/ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Niila Jääskinen od 25.6.2013., EU:C:2013:424, t. 90; Stefan Kulk, Frederik J. Zuiderveen Borgesius, Google Spain v. González: Did the Court Forget About Freedom of Expression?, 09.4.2014.,

- European Journal of Risk Regulation (2014), <http://ssrn.com/abstract=2491486>, str. 10-11.
- /36/ van Alsenoy, Kuczerawy i Ausloos, *op. cit.* u bilj. 24, str. 28-45.
- /37/ Za detaljnu analizu uloge vremena u kontekstu „prava na zaborav“ predloženog u Općoj uredbi o zaštiti osobnih podataka, vidi: Paulan Korenhof, Jef Ausloos, Ivan Szekely, Meg Ambrose, Giovanni Sartor i Ronald Leenes, Timing the Right to Be Forgotten: A Study into “Time” as a Factor in Deciding About Retention or Erasure of Data, u: S. Gutwirth *et al.* (ur.), Reforming European Data Protection Law, Springer Science+Business Media Dordrecht, 2015., str. 171-201.
- /38/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11, str. 6. (točka 7.).
- /39/ Eleni Frantziou, Further Developments in the Right to be Forgotten: The European Court of Justice’s Judgment in Case C-131/12, Google Spain, SL, Google Inc v Agencia Espanola de Proteccion de Datos, Human Rights Law Review, 2014, 14, str. 761–777; Kulk i Zuiderveen Borgesius, *op. cit.* u bilj. 35.
- /40/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11, str. 5 (točka 8).
- /41/ European Commission, Mythbusting, The Court of Justice of the EU and the “Right to be Forgotten”, 18.9.2014., http://ec.europa.eu/justice/data-protection/files/factsheets/factsheet_rtbf_mythbusting_en.pdf, str. 4.
- /42/ Google, Česta pitanja, <http://www.google.com/transparencyreport/removals/europeprivacy/faq?hl=hr>; Zahtjev za uklanjanje rezultata pretraživanja u skladu sa zakonima o zaštiti podataka u Europi, https://support.google.com/legal/contact/lr_eu_dpa?product=websearch.
- /43/ Google France Sarl, Podnesak za Isabelle Falque-Pierrotin, predsjedateljicu radne skupine čl. 29., 31.7. 2014, <https://docs.google.com/a/google.com/file/d/0B8syaai6SSfiT0EwRUFyOENqR3M/preview?pli=1>.
- /44/ Advisory Council to Google on the Right to be Forgotten, *op. cit.* u bilj. 11; Google France Sarl, *ibid.*, t. 25.
- /45/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 13.
- /46/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11.
- /47/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 13.
- /49/ Article 29 Data Protection Working Party, *op. cit.* u bilj. 11, str. 8 (točka 19.).
- /50/ Detaljnije na temu, uključujući prijedlog čimbenika koji bi utjecali na ocjenu toga je li državi dopušteno zahtijevati globalno izvršenje presude, tj. prestanak uvrštavanja poveznica na svim domenama, vidi: Brendan Van Alsenoy i Marieke Koekkoek, Internet and jurisdiction after Google Spain: the extraterritorial reach of the ‘right to be delisted’, International Data Privacy Law, Advance Access: 21.4.2015., doi:10.1093/idpl/ipv003.
- /51/ Google France Sarl, *op. cit.* u bilj. 43.
- /52/ La Commission nationale de l’informatique et des libertés, La CNIL met en demeure Google de procéder aux déréférencements sur toutes les extensions du moteur de recherche, 12.6.2015., <http://www.cnil.fr/linstitution/actualite/article/article/la-cnil-met-en-demeure-google-de-proceder-aux-dereferencements-sur-toutes-les-extensions-du-mote/>.
- /53/ Peter Teffer, Google has own idea of what ‘right to be forgotten’ means, EUobserver, 31.7.2015., <https://euobserver.com/connected/129814>.
- /54/ Peter Fleischer, Implementing a European, not global, right to be forgotten, 30.7.2015., <http://googlepolicyeurope.blogspot.de/2015/07/implementing-european-not-global-right.html>.
- /55/ Van Alsenoy i Koekkoek, *op. cit.* u bilj. 49, str. 10.
- /56/ Eduardo Ustaran, The Changing Landscape for Search Engines After Google Spain, predavanje, EU Internet Regulation After Google Spain: Conference 2015, University of Cambridge, <http://sms.cam.ac.uk/media/1953230>.
- /57/ Consumer Watchdog, Complaint to the Federal Trade Commission, Re: Complaint Regarding Google’s Failure To Offer ‘Right To Be Forgotten’ In The U.S., 07.7.2015., <http://www.consumerwatchdog.org/resources/ltrfctrbf070715.pdf>.
- /58/ Google, *op. cit.* u bilj. 12.
- /59/ Google, O Googleu, <https://www.google.hr/intl/hr/about/>.
- /60/ Podrobnije o svom sadržaju koji se uklanja i praksi Google-a vidi na: Pravila uklanjanja, <https://support.google.com/websearch/answer/2744324?hl=hr>; Uklanjanje informacija s Googlea, <https://support.google.com/websearch/troubleshooter/3111061>; Uklanjanje sadržaja s Googlea, <https://support.google.com/legal/troubleshooter/1114905?rd=1#ts=1115655>.
- /61/ Uklanjanje informacija s Googlea, *ibid.*, Amit Singhal, Google Search, „Revenge porn” and Search, 19.6.2015.,

<http://googlepublicpolicy.blogspot.com/2015/06/revenge-porn-and-search.html>. Tu praksu usvojio je i Microsoft, vidi detaljnije na: Jacqueline Beauchere, Microsoft, 'Revenge porn:' Putting victims back in control, 22.7.2015., <http://blogs.microsoft.com/on-the-issues/2015/07/22/revenge-porn-putting-victims-back-in-control/>.

/62/ European Commission, *op. cit.* u bilj. 41.

/63/ Vidi u tom smislu i: Anna Bunn, The curious case of the right to be forgotten, *Computer Law & Security Review*, 2015, <http://dx.doi.org/10.1016/j.clsr.2015.03.006>, str. 10.

EU RIGHT TO BE FORGOTTEN AND GLOBAL INTERNET: ENFORCEMENT OF DELINKING REQUESTS

Nina Gumzej

Faculty of Law, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Abstract

The author examines material and procedural aspects of the CJEU's judgment on the right of individuals to seek under certain conditions that the search engine operator delists their personal data, *i.e.* links to third-party web pages containing that data, in results of search based on their name also in cases where content is lawfully published or not removed from the origin web page. Although often popularly referred to as „decision on the right to be forgotten“, that can be a misleading term since relevant data will not be erased from the Internet and remains available to search engine users using different search terms. According to available data citizens in the EU have been exercising the right to request delisting in accordance with the judgment to a great extent. However, numerous issues emerge in relation to its enforcement. Decision-making on individuals' request often includes a complex balancing of rights and interests on the Internet. Controversial issue today especially relates to the means of executing links removal, which determines a local (regional) or global effect of relevant individuals' right. This paper contributes to current and developmental research activities in relation to the judgment and enforcement of individuals' rights and duties of Internet search engines as interpreted therein. Further research in that direction will need to include concrete practice of search engine operators as those making the (first) decision on individuals' requests, and of competent supervisory bodies and courts supervising them, which is currently in development. On a more general level it can be said that the judgment establishes the grounds for extraterritorial regulation of relevant activities of Internet actors providing services on the European market, out of which a significant number with a prevailing share on that market is not established on the European territory. Consequently, further research of open issues relating to enforcement, in a global Internet environment, of rights and duties as interpreted in the judgment will also need to include analysis of relevant new EU framework (proposed General Data Protection Regulation) with a very wide scope as currently proposed, and which is at the moment (still) in legislative procedure.

Keywords

right to be forgotten, Internet search engine, delinking, freedom of expression, privacy and personal data protection